

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОРФЕМНО-СЛОВОТВІРНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧІВ
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ (на прикладі ігрових технологій і технологій розвитку критичного мислення)**

Classes in the Discipline “Biochemistry” for Future Specialists in Physical Culture and Sports]. Proceedings of the 23th All-Ukrainian Scientific and Practical Conference. Kropyvnytskyi, Vol.23, pp. 96 – 101. (Accessed 05 Jul. 2022). [in Ukrainian].

7. Nizhenkovska, I. V., Kuznetsova, O. V. & Narokha, V. P. (2021). Zastosuvannya Google Forms dlia perevirky znan studentiv-farmatsevtiv z biolohichnoi khimii [Application of Google Forms to Test the Knowledge of Pharmaceutical Students in Biological Chemistry]. Available at: <https://cutt.ly/YZhkfaq> (Accessed 5 Jul. 2022). [in Ukrainian].

8. Popova T. M. & Nakonechna, O. A. (2021). Zvrotnyi

zviazok zi studentamy pid chas dystantsiinykh zaniat z biolohichnoi khimii. [Feedback to Students During Remote Classes in Biological Chemistry]. Proceedings of the 54th Educational and Methodological Conference. Kharkiv, Vol.11, pp. 123 – 125. Available at: <https://cutt.ly/jZgdbng> (Accessed 05 Jul. 2022). [in Ukrainian].

9. Ianitska, L. V., Obernikhina, N. V. & Stechenko, O. V. Dystantsiine ta zmishane navchannia biolohichnoi ta bioorhanichnoi khimii studenti spetsialnosti “Pediatriia”: pershi rezultaty [Distance and Blended learning of Biological and Bioorganic Chemistry for Students Majoring in “Pediatrics”: First Results]. Available at: <https://cutt.ly/wZhWPT> (Accessed 05 Jul. 2022). [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 17.06.2022

УДК: 373.3:811.161.2'373.611-047.22

DOI:

*Лада Чемоніна, кандидатка педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти
Бердянського державного педагогічного університету*

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОРФЕМНО-СЛОВОТВІРНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ
ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

(на прикладі ігрових технологій і технологій розвитку критичного мислення)

Статтю присвячено проблемі формування морфемно-словотвірних компетенцій молодших школярів. Здійснено аналіз наукових досліджень з означеної проблеми.

Висвітлено доцільність ознайомлення дітей на пропедевтичному рівні із засобами словотворення у процесі вивчення морфемної будови слова і морфології, а також особливості формування морфемно-словотвірних компетенцій через ігрові технології навчання і технології розвитку критичного мислення, подано завдання на основі різноманітних стратегій.

Стаття стане у нагоді викладачам ЗВО, учителям початкової школи та студентам.

Ключові слова: морфемно-словотвірні компетенції; будова слова; способи творення слів; здобувач початкової освіти; технології навчання; дидактичні ігри; критичне мислення.

Літ. 15.

*Lada Chemonina, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the Primary Education Department
Berdiansk State Pedagogical University*

**FEATURES OF THE FORMATION PRIMARY EDUCATION STUDENTS' MORPHEMIC
AND WORD-FORMATION COMPETENCES**

(on the example of game technologies and technologies of critical thinking development)

The proposed article raises an actual problem of the formation of primary education students' morphemic and word-formation abilities and skills. This problem has recently gained special importance due to the determining role of familiarizing children of mentioned above age with the morpheme structure and methods of word formation in the formation of their communicative competence.

Analyzing the content of current programs on the Ukrainian language for grades 1–4 of the New Ukrainian School, the results of scientific research by domestic and foreign linguists, the author logically notes the possible parallel development in the first level of a modern institution of general secondary education, of educational material on the topic “Word Structure” and methods of creation words, and emphasizes the expediency of familiarizing younger schoolchildren at the propaedeutic level with the means of word formation in the process of studying both the morpheme structure of a word and morphological units.

The issue of technological support of the process of formation primary school students' morphemic and word-formation competencies is covered in the article. The author of the publication focused her attention on the features of the application of game learning technologies and technologies of critical thinking development during primary school students' acquisition of practical abilities and skills in determining the morpheme structure of words of various parts of the language and ways of their creation (at the propaedeutic level, without using of terms), which is determined by age characteristics of younger schoolchildren.

The article contains examples of tasks for students of different grades, the content of which involves the use of separate strategies of mentioned above learning technologies: didactic games (including the usage of "Six Bricks" competence training method), methods "Press", "Crosses-Noughts" and "Cubing".

The materials included in the proposed publication are the result of the author's scientific research and practical work. They will be useful both for practicing teachers who work in the first level of the New Ukrainian School, and teachers of higher education institutions who research the problems of modern language didactics, as well as for students of specialty 013 "Primary Education".

Keywords: *morphemic and word-formation competences; word structure; ways of creating words; primary education student; learning technologies; didactic games; critical thinking.*

Постановка проблеми. Успішність становлення й розвитку дитини-мовця молодшого шкільного віку багато в чому залежить від рівня сформованості в неї ключових компетентностей, зокрема таких:

- вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко й аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

- здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) мовою, що передбачає її активне використання в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади тощо [2].

Цей процес зумовлює оволодіння здобувачами початкової освіти компетенціями з усіх розділів мовознавчої науки, зокрема морфеміки і словотвору. Проте, незважаючи на провідну роль у поповненні лексико-семантичного поля мови, згідно з чинними програмами для початкової школи, способи творення слів залишаються поза увагою учнів. Отже, за нашим переконанням, важливого значення у названому руслі набувають такі питання: опрацювання морфемної будови і способів творення слів у першому концентрі початкової школи; визначення технологічних підходів до ознайомлення молодших школярів із названим вище матеріалом.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Особливості формування морфемно-словотвірних компетенцій на уроках рідної мови в закладі загальної середньої освіти висвітлено у працях вітчизняних учених, як-от: М. Вашуленка, Г. Передрій, М. Плющ, М. Пентилюк, Т. Потоцької та ін. Названі науковці обґрунтували доцільність ознайомлення здобувачів початкової освіти зі способами словотворення, аргументуючи свою позицію домінують роллю процесу творення слів у поповненні лексичного складу нашої мови. Ми погоджуємось із вітчизняними дослідниками і в тому, що свідоме засвоєння молодшими школярами особливостей словотвірних процесів

забезпечує збагачення, уточнення, систематизацію активного і пасивного словника, сприяє вільному оволодінню дітьми нормами української літературної мови (граматичною, орфографічною, стилістичною).

М. Вашуленко у процесі роботи над темою "Будова слова" виділяє три етапи, а саме: пропедевтичний (1 клас), основний (2 і 3 клас) та заключний (4 клас). З-поміж завдань останнього етапу автор чинних підручників з української мови для початкової школи називає формування вмінь "конструювати" з морфем слова різних частин мови, визначати семантику найпоширеніших словотвірних засобів, тлумачити похідні слова, доречно вживати в мовленні лексичні одиниці з похідною основою тощо [4].

Раціональною, на нашу думку, є позиція Т. Потоцької, згідно з якою доречним є взаємопов'язане вивчення на уроках української мови будови слова і способів творення слів, що передбачає не тільки поєднання двох видів аналізу слів – морфемного і словотвірного, а й пропедевтичне пояснення учням моделей словотворення, ознайомлення із системою префіксів і суфіксів тощо [9].

О. Гордієнко зазначає, що формуванню морфемно-словотвірних компетенцій з теми "Будова слова" сприяє розвивальна спрямованість уроків української мови. Як зауважує науковця, упродовж опанування морфемної будови слова згідно з програмними вимогами третьокласники мають навчитися конструювати похідні слова за допомогою таких словотвірних засобів, як префікс і суфікс, а також доречно використовувати похідні слова у власному мовленні [1].

Аналіз результатів наукових досліджень і публікацій дає нам підставу констатувати, що вітчизняна методика навчання мови молодших школярів має наробки щодо опрацювання морфемного складу слова у взаємозв'язку із дотеоретичним ознайомленням зі способами творення слів у першому концентрі закладу загальної середньої освіти (М. Вашуленко, Т. Потоцька та ін.). Проте традиційно поза увагою укладачів чинних програм і переважної більшості дослідників залишається питання пропедевтичного

ознайомлення дітей зазначеного вище віку зі способами творення слів на засадах сучасних технологій навчання.

Мета статті – визначити особливості формування морфемно-слововірних компетенцій здобувачів початкової освіти засобами ігрових технологій навчання і технологій розвитку критичного мислення.

Виклад основного матеріалу. Сьогодення вимагає оновлення методичних підходів до мовної освіти учнів початкової школи. Одним із засобів оптимізації освітнього процесу в Новій українській школі виступають технології навчання. Їхня широка палітра уможливило активну діяльність учителя початкової школи щодо урізноманітнення як актуалізації опорних знань молодших школярів, способів викладання нового матеріалу, так і формування ключових компетентностей та галузевих компетенцій.

За нашим переконанням, що базується на результатах аналізу досліджень провідних науковців (М. Вашуленко, В. Кремень, М. Пентилюк, О. Савченко та ін.), основним методом навчання здобувачів початкової освіти має виступати дидактична гра. Пріоритет ігровим технологіям названими вище ученими надається не випадково: саме цей вид діяльності є домінуючим на першому етапі здобуття освіти учнями 1–4-х класів і забезпечує ефективне й мотивоване формування компетентностей молодших школярів [3; 4; 5; 11].

У світлі зазначеного нам імпонує точка зору методистів у галузі початкової освіти (Н. Бібік, М. Вашуленко, М. Пентилюк, О. Савченко та ін.), які стверджують, що гра є засобом підготовки учнів до вивчення нового, який водночас виконує роль інструментарію, що допомагає врегулювати певні суперечності, а саме між: характером мотивацій, пізнавальною спрямованістю особистості й об'єктивною необхідністю оволодіння новими знаннями; сприйняттям явищ і усвідомленням їх як наукових фактів; знаннями, що мають учні, і тими, що повинні бути; усвідомленням окремого і загального, елементарного та систематичного [4; 8; 11].

Епоха реформування шкільної освіти України зумовила оновлення не тільки змісту, а й технологічних підходів до навчання здобувачів початкової освіти. Тому дидактична гра не залишилась поза увагою науковців. Так, практика роботи учителя Нової української школи вирізняється активним застосуванням методики компетентнісного навчання “Шість цеглинок”, в основу якої покладено ігри-завдання із LEGO інструментами – цеглинками червоного,

помаранчевого, жовтого, зеленого, блакитного та синього кольорів.

Як зауважує О. Рома, названу вище методику можна адаптувати до освітніх потреб кожного молодшого школяра, що забезпечується такими її особливостями: повторюваність вправлянь із метою набуття необхідних компетенцій, а також відкрите закінчення гри, що дозволяє учням початкової школи запропонувати власний варіант виконання завдання [12].

Наведемо кілька прикладів завдань, зміст яких передбачає застосування ігрових технологій навчання та LEGO інструментів.

Аналіз змісту мовної освіти початкової школи уможливило констатацію того факту, що вже період навчання грамоти може бути спрямований на пропедевтичне ознайомлення здобувачів початкової освіти першого року навчання з елементами словотвору. Наприклад (за “Букварем” В. Наумчук і М. Наумчук) [6]:

Завдання 1. Прочитайте текст “Сад”. Об’єднайтесь у пари із учнем/ученицею, що сидить ліворуч. Знайдіть у ньому слова із частиною *сад-* і поясніть, що вони означають. За допомогою цеглинок LEGO разом складіть башточки, використовуючи такі кольори:

- цеглинка зеленого кольору вказує на слова – назви людей, які відповідають на питання ХТО?; КОГО?; КОМУ?; КИМ?;

- цеглинка жовтого кольору вказує на слова – назви предметів, які відповідають на питання ЩО?; ЧОГО?; ЧОМУ?; ЧИМ?;

- цеглинка червоного кольору вказує на слова – назви дій (ЩО РОБИЛИ?).

Під час створення башточок зверніть увагу на те, що нижня цеглинка – перше слово. Порівняйте свої башточки із тими, що склали учні інших груп.

Подальше пропедевтичне вивчення будови слова та способів творення слів, (а отже, – і формування відповідних компетенцій), за нашим переконанням, є можливим у процесі ознайомлення другокласників зі словами-назвами (предметів, ознак, дій). На цьому етапі вважаємо за доцільне запропонувати молодшим школярам такі завдання:

Завдання 2 (Гра “Хто швидше?”). Об’єднайтесь у команди. Подані дієслова змініть за зразком і утворіть ланцюжок слів. Запишіть створені ланцюжки слів. З’ясуйте, що називають записані слова.

Зразок: Читати – читання – читальний

Копіювати –

Навчати –

Лікувати –

Утворіть ланцюжки слів, використовуючи цеглинки LEGO:

- цеглинка зеленого кольору – іменник;
- цеглинка жовтого кольору – прикметник;
- цеглинка червоного кольору – дієслово.

Як зазначено в Концепції Нової української школи, важливими вміннями, якими мають оволодіти молодші школярі, є такі: висловлювати думку (усно і письмово); критично мислити; логічно обґрунтовувати власну позицію; вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення; співпрацювати в команді.

Нам імпонує позиція зарубіжних (Р. Енніс, М. Ліпман, Д. Стіл, К. Хобарт та ін.) і вітчизняних (О. Пометун, І. Сущенко, С. Терно, О. Тягло, О. Шквір та ін.) учених, які справедливо вважають, що формування названих вище вмінь можливе за умови застосування технологій розвитку критичного мислення.

Аналіз праць названих вище науковців дав нам підставу констатувати: критичне мислення – це не просто один із типів мислення, а багатовимірне явище, що є характерним для сучасної особистості, яка проживає в умовах постійного пошуку консенсусу з навколишнім світом [8; 10; 13; 14; 15].

Згідно з чинними програмами, здобувачі початкової освіти ознайомлюються із будовою слова в третьому класі. Оскільки молодший шкільний вік виступає сенситивним періодом щодо розвитку критичного мислення, ми переконані, що під час формування морфемно-словотвірних компетенцій доцільно використовувати подані нижче завдання.

Так, забезпечити усвідомлення третьокласниками функції закінчення й у слові, і в мовленні можна так:

Завдання 3. *Уяви, що у твоєму класі з'явився новий учень на ім'я Майкл, який проживав в іншій країні. Він вирішив потоваришувати із тобою та ще кількома хлопцями та дівчатами. На перерві Майкл спробував поділитися своїми враженнями про різдвяні канікули. Ось, що в нього вийшло:*

Мають Україна і Великобританія традиції різні святкування Різдва. Ми батьки їздили зимові канікули Львів. Цей місто красивий дуже. Я розповів мої Лондон друзі прогулянки Львів вулиці, смачний кава та шосте і сьоме січня чудовий традиції.

Чи змогли б зрозуміти цього хлопця ти і твої однокласники? Чому ти так вважаєш? Що треба зробити, що всі змогли зрозуміти Майкла? Свою відповідь обґрунтуй за допомогою методу “Прес”.

На початковому етапі роботи із цієї стратегією вчитель має звернути увагу здобувачів

початкової освіти на план відповіді. Вважаємо за доцільне ознайомити учнів із ним, розташувавши його на дошці, фліпчарті, екрані проектора тощо:

- 1) висловлюємо свою думку “Я вважаю...”, “На мою думку...”;
- 2) пояснюємо причину такої точки зору: “Тому що...”;
- 3) аргументуємо свою точку зору: “Наприклад...”;
- 4) узагальнюємо, формулюємо висновки: “Отже...”.

У результаті роботи над запропонованим завданням третьокласники можуть дати приблизно такий варіант відповіді: “На мою думку, ми з однокласниками не змогли б зрозуміти Майкла. Тому що в реченнях цього хлопця слова не вжиті у потрібній формі та не стоять у певному порядку. Наприклад: замість “мають Україна і Великобританія” треба було сказати “Україна і Великобританія мають”, “традиції різні святкування Різдва” – “різні традиції щодо святкування Різдва” тощо. Отже, якщо Майкл виправить свої помилки, вийде така розповідь: “Україна і Великобританія мають різні традиції щодо святкування Різдва. Ми з батьками їздили на зимових канікулах до Львова. Це місто дуже красиве. Я розповів своїм друзям із Лондона про прогулянки вулицями Львова, смачну каву та чудові традиції шостого і сьомого січня”. Тоді усі зрозуміють, що його сім’ї сподобалися українські різдвяні традиції”.

У такий спосіб діти не тільки усвідомлюють роль закінчення як змінної частини слова, що слугує для зв’язку слів у реченні, а й набувають практичних умінь редагувати тексти, аргументувати свою точку зору, будувати зв’язні висловлювання.

Досвід практичного упровадження технологій розвитку критичного мислення в освітній процес початкової школи дозволяє нам рекомендувати учителям активно використовувати ще одну стратегію – “Хрестики-нулики”, сутність якої нагадує однойменну дитячу гру. Названий метод доцільно застосовувати як для актуалізації опорних знань здобувачів початкової освіти, так і на етапі рефлексії для усвідомлення молодшими школярами того, чи досягли вони поставленої на початку уроку мети.

Методика проведення цієї критичної гри така:

- діти отримують таблицю, що складається із дев’яти клітинок (три ряди по три клітинки);
- молодших школярів ознайомлюють із правилами гри: треба погодитись або не погодитись із твердженнями, які читає вчитель, та поставити у відповідній клітинці позначку: “так” – Х (хрестик), “ні” – 0 (нулик);

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОРФЕМНО-СЛОВОТВІРНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧІВ
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ (на прикладі ігрових технологій і технологій розвитку критичного мислення)**

- обговорюється порядок заповнення таблиці, згідно з яким починати необхідно з верхньої лівої клітинки, поступово заповнюючи весь рядок, далі – середній і нижній рядки у такій самій послідовності.

Пропонуємо організувати рефлексію на уроці української мови в третьому класі (тема: “Повторення вивченого з теми “Будова слова”) за допомогою поданого нижче завдання:

Завдання 4. *Прослухайте уважно твердження та заповніть таблицю (якщо ви згодні із твердженням, у клітинці треба ставити Х, якщо ні – 0)*

1. Слова *учнівський, батьківський, бердянський* мають суфікс *-ськ-*.

2. Слова *бджола, бджоли, (на) бджолі* є спільнокореневими.

3. Закінчення – змінна частина слова, що стоїть в його кінці.

4. У слові *прибережний* префікс *при-* та суфікс *-н-*.

5. Слово *дорогий* має префікс *до-*.

6. Частина слова без закінчення – це основа. Основа слова містить основне значення слова.

7. Слово *пролісок* утворено від слова *ліс* за допомогою префікса *про-* і суфікса *-ок-*.

8. Префіксом називається частина слова, що стоїть після кореня. За допомогою префіксів утворюються нові слова або форми слів.

9. Слово *снігопад* має два кореня: *-сніг-* і *-пад-*.

Візуальна перевірка правильності заповнення таблиці учнями є нетривалою і допоможе вчителю побачити як загальну картину сформованості в дітей морфемно-словотвірних компетенцій, так і визначити, хто зі здобувачів початкової освіти потребує індивідуальної допомоги щодо опанування матеріалу названої вище теми.

З'ясувати рівень сформованості учнів четвертого класу можна і навичок визначати морфемну будову вважаємо за доцільне через застосування ще одного складника технологій розвитку критичного мислення – стратегії “Кубування”. Отже, організувати повторення засвоєного матеріалу з теми “Будова слова” можна в такий спосіб:

Завдання 5. *Виконайте завдання, записані на гранях куба.*

1. Виберіть ряд, де всі слова є формами іменника *щастя*:

- а) *щасливо, пощастити, щасливчик;*
- б) *щастям, (у) щасті, (на) щастя;*
- в) *благодать, талан, задоволення.*

2. Доведіть, що подані слова утворені за допомогою префіксів:

пращід, пришити, доїхати, предобрій.

3. У кожному рядку знайдіть і викресліть зайве слово:

- а) *школа, шкільний, школяр, школі;*
- б) *поле, польовий, полярник, польовка;*
- в) *син, синовий, посиніти, синок.*

4. Від якого слова і за допомогою чого утворено іменник *щоденник*? Доведіть, що ви не помилилися.

5. У ряді слів підкресліть ті, будова яких відповідає схемі $\square \_ \square \square$:

Сонячний, найкращий, пролісок, донечка, лікар, перевізник, учителька, літечко, посолити, прізвисько, щороку, смачний.

6. Від поданих іменників утворіть слова – різні частини мови. З'ясуйте, як утворилися ці слова:

Вітер, телефон, батько.

Виконання пропонованого завдання доцільно поєднати із груповою роботою здобувачів початкової освіти. У разі необхідності можна створити кілька варіантів завдань, розміщених на гранях куба. Залежно від способу об'єднання дітей у групи (наприклад, за фантами чи за рівнем навчальних досягнень) варіанти можуть мати як однаковий, так і різний рівень складності.

Висновки. Отже, формування морфемно-словотвірних компетенцій учнів – процес, який вимагає дотримання наступності та перспективності, урахування вікових особливостей здобувачів початкової освіти, поступове ускладнення лексичного матеріалу, дібраного вчителем для аналізу, і змісту завдань. Успішне опанування молодшими школярами теми “Будова слова” та способів творення різних морфологічних одиниць на пропедевтичній основі залежить від вдумливого використання фахівцем у галузі початкової освіти педагогічних технологій, серед яких, за нашим переконанням, чільне місце мають посісти ігрові та технології розвитку критичного мислення.

Пропонована стаття не вичерпує усіх аспектів порушеної теми. Перспективним напрямом подальшого дослідження вважаємо визначення ролі інтерактивних технологій навчання щодо формування морфемно-словотвірних компетенцій здобувачів початкової освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гордієнко О. А. Розвивальна спрямованість уроків вивчення будови слова в початкових класах. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. 2014. № 3. С. 151–155.

2. Державний стандарт початкової освіти. URL : <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/> (дата звернення: 07.07.2022).

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОРФЕМНО-СЛОВОВІРНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧІВ
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ (на прикладі ігрових технологій і технологій розвитку критичного мислення)**

3. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Методика навчання української мови в початковій школі : навч.-метод. посіб. для студ. ЗВО / за наук. ред. М. С. Вашуленка. Київ: Літера ЛТД, 2011. 364 с.
5. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладів / кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук. Київ: Ленвіт, 2004. 400 с.
6. Наумчук В. І., Наумчук М. М. Українська мова. Буквар: підручн. для 1 кл. ЗЗСО (у 2-х частинах): Ч. 1. Тернопіль: Астон, 2018. 112 с.
7. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ: Літера ЛТД, 2018. 160 с.
8. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи: метод. посібн. для вчителів / автори-укладачі: О. І. Пометун, І. М. Сущенко. Київ, 2017. 96 с.
9. Потоцька Т. Ф. Система робота над розділом “Будова слова” в початкових класах: метод. лист. Київ: Освіта, 1991. 63 с.
10. Тягло О.В. Критичне мислення: навч. посібн. Харків, 2008. 189 с.
11. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підручн. для студ. пед. ф-тів. Київ: Генеза, 2012. 368 с.
12. Шість цеглинок в освітньому просторі школи: метод. посібн. / упоряд. О. Рома. The LEGO Foundation, 2018. 32 с.
13. Шквир О. В. Критичне мислення молодших школярів: сутність і особливості. *Молодь і ринок*. Щомісячний науково-педагогічний журнал. Дрогобич, 2019. № 4. С. 27–32.
14. Ennis R. H. Critical Thinking Assessment, Hampton Press, 2003. 365 p.
15. Lipman M. Thinking in Education (2nd ed.). New York: Cambridge University Press, 2003. 300 p.
1. Hordiienko, O. A. (2014). Rozvyvalna spriamovanist urokiv vyvchennia budovy slova v pochatkovykh klasakh [Developmental focus of lessons on the study of word structure in primary grades]. Scientific notes of Nizhyn Mykola Gogol State University. Nizhyn, no. 3, pp. 151–155. [in Ukrainian].
2. Derzhavnyi standart pochatkovoi osvity (2018). [State standard of primary education]. Available at: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument> (Accessed 7 July 2022). [in Ukrainian].
3. Kremen, V. H. (Ed.). (2008). Entsylpediia osvity [Encyclopedia of Education]. Kyiv, 1040 p. [in Ukrainian].
4. Vashulenko, M. S. (Ed.). (2011). Metodyka navchannia ukrainskoi movy v pochatkovii shkoli [Methods of teaching the Ukrainian language in primary school]. Kyiv, 364 p. [in Ukrainian].
5. Pentylyuk, M. I. (Ed.). (2004). Metodyka navchannia ukrainskoi movy v pochatkovii shkoli [Methods of teaching the Ukrainian language in secondary educational institutions]. Kyiv, 400 p. [in Ukrainian].
6. Naumchuk, V. I. & Naumchuk M. M. (2018). Ukrainska mova. Bukvar [Ukrainian language. Primer]. Part. 1. Ternopil, 112 p. [in Ukrainian].
7. Bibik, N. M. (Ed.). (2018). Nova ukrainska shkola: poradnyk dlia vchytelia [New Ukrainian school: a teacher's guide]. Kyiv, 160 p. [in Ukrainian].
8. Pometun, O. I., Sushchenko, I. M. (2017). Putivnyk z rozvytku krytychnoho myslennia v uchniv pochatkovoi shkoly [Guide to the development of critical thinking in primary school students]. Kyiv, 96 p. [in Ukrainian].
9. Pototska, T. F. (1991). Systema robota nad rozdilom “Budova slova” v pochatkovykh klasakh: metod. lyst [He system of work on the section “Structure of words” in elementary grades: method. letter]. Kyiv, 63 p. [in Ukrainian].
10. Tiahlo, O. V. (2008). Krytychne myslennia [Critical thinking]. Kharkiv, 189 p. [in Ukrainian].
11. Savchenko, O. Ya. (2012). Dydaktyka pochatkovoi shkoly [Primary school didactics]. Kyiv, 368 p. [in Ukrainian].
12. Roma, O. (Ed.). (2018). Shist tsehlynok v osvitnomu prostori shkoly [Six bricks in the educational space of the school]. The LEGO Foundation, 32 p. [in Ukrainian].
13. Shkvyr, O. V. (2019). Krytychne myslennia molodshykh shkolariv: sutnist i osoblyvosti [Critical thinking of younger schoolchildren: essence and features]. “Youth and market”. *Monthly scientific-pedagogical journal*. Drogobych, Vol. 4, pp. 27–32. [in Ukrainian].
14. Ennis, R. H. (2003). Critical Thinking Assessment. Hampton Press, 365 p. [in English].
15. Lipman, M. (2003). Thinking in Education (2nd ed.). New York: Cambridge University Press, 300 p. [in English].

Стаття надійшла до редакції 09.06.2022

